

Onderzoek naar een Publiek Energiebedrijf

Startnotitie

Onderzoek naar een Publiek Energiebedrijf

Rolbepaling van de gemeente naar aanleiding van de Wet collectieve warmte en invulling van lokaal eigendom

Gemeente Heerenveen

Startnotitie

Vastgesteld door de gemeenteraad op:

Inhoud

Blz.

Afkortingen

4

1 Een keuze maken

5

- 1.1 Aanleiding
- 1.2 Wat staat er in de Wcw en Wgiw
- 1.3 Relaties

5
5
6

2 Aanpak

7

- 2.1 Informeren (Q3 2024)
- 2.1.1 Hoofdvraag
- 2.1.2 Deelvragen
- 2.2 Structureren (Q4 2024)
- 2.3 Adviseren (Q1 2025)

8
8
8
8
9

3 Planning en communicatie

9

- 3.1 Q3 2024 Informeren
- 3.2 Q4 2024 Structureren
- 3.3 Q1 2025 Adviseren

9
9
9

4 Organisatie en middelen

10

- 4.1 Kernteam
- 4.2 Klankbordgroep
- 4.3 Kennis en expertise

10
10
10

5 Bijlage(n)

10

Afkortingen

Wcw Wet Collectieve Warmte

Wgiw Wet Gemeentelijke Instrumenten
Warmtevoorziening

1 Een keuze maken

1.1 Aanleiding

In het nationaal klimaatakkoord hebben we afgesproken dat Nederland voor 2050 aardgasvrij wordt. Met als doel CO₂ te reduceren. Om dat te doen hebben gemeenten van het Rijk de regierol gekregen. Dat houdt in dat zij verantwoordelijk zijn voor het aardgasvrij maken van alle gebouwen in de gemeente. Om gemeenten te ondersteunen in die regierol heeft het Rijk het voornemen om een tweetal wetten in werking te laten treden. De Wet collectieve warmte (Wcw) en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw). Via de Wcw wordt straks bepaald dat warmtenetten voor minstens 50% + 1 aandeel in handen moeten komen van een publieke partij of een warmtegemeenschap.

In de gemeente Heerenveen zijn we gestart met een aantal wijkuitvoeringsplannen (WUP-en) waar mogelijk ook een warmtenet gerealiseerd kan worden. Één van die concretere projecten is het WUP in Aldeboarn. Dit hebben we vastgelegd in de transitievisie warmte van de gemeente die is vastgesteld door de gemeenteraad in 2021. Ook in de kern Heerenveen wordt een warmtenet voorzien.

Dit samen maakt dat we als gemeente nu moeten en kunnen nadenken over de vraag: hoe gaat de gemeente Heerenveen invulling geven aan het publiek eigenaarschap van warmtenetten in haar gemeente? Op 7 februari 2024 is er een ambtelijke kick-off geweest. Daarin is vooral het 'net' opgehaald. Dit is de basis geweest voor de startnotitie die hier voor ligt.

Daarnaast heeft de gemeente Heerenveen een energieambitie, vastgesteld in ons beleidskader Zonneparken. In 2030 moet 70% van de elektriciteitsbehoefte duurzaam en lokaal worden opgewerkt, waarbij zonneparken een grote bijdrage kunnen hebben. Hierbij is de invulling voor lokaal eigendom verplicht met het streven naar minimaal 50%. Wat zijn de mogelijkheden voor het invullen van het lokaal eigendom? We lopen in een aantal initiatieven aan tegen deze vraag.

Omdat we vanuit de wetgeving en ons beleid na moeten denken over onze rol, moeten we nadenken over de gemeentelijke uitgangspunten en visie ten aanzien van lokaal eigendom in zowel warmte als opwek.

Belangrijk om te onderkennen in dit onderzoek is dat het een iteratief proces is. Dat betekent dat we nog niet weten hoe het eindresultaat er uit moet zien en dat de weg naar dat resultaat toe ook nog onzeker is. Dat komt doordat we in een transitie zitten met elkaar waarbij we als gemeente niet de enige overheid zijn. Zo kan het zomaar zijn dat wetgeving op nationaal niveau nog verandert of niet doorgaat of vertraagd. Daarnaast gaat dit onderzoek gepaard met veel politieke afwegingen. Dat betekent dat er een constante uitwisseling moet zijn tussen ambtenarij en politiek.

1.2 Wat staat er in de Wcw en Wgiw

1.2.1 Wet collectieve warmte

In de Wcw staat de groei en verduurzaming van collectieve warmtesystemen centraal. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn om burgers zoveel mogelijk zekerheid te bieden, collectieve warmte te

verduurzamen en de inrichting en sturing van collectieve warmtesystemen te moderniseren. De wet zorgt voor bescherming van consumenten tegen onnodig hoge tarieven, biedt meer transparantie en bepaalt dat toekomstige warmtebedrijven voor meer dan 50% in handen van (lokale) overheden terecht komen. Hierdoor is er meer publieke sturing mogelijk, die bijdraagt aan de duurzaamheid, betaalbaarheid en leveringszekerheid van warmtelevering aan huishoudens en bedrijven.

1.2.2 Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie

De Wgiw geeft gemeenten de mogelijkheid om lokale regels te maken om de overgang van aardgas naar duurzame vormen van energie uit te voeren. Voor het behalen van de internationale klimaatdoelen moet het gebruik van aardgas vervangen worden door duurzame vormen van energie zoals via: zonnepanelen, groen gas of geothermie. Een manier voor gemeenten om de overgang te regelen is door wijk voor wijk aan de slag te gaan. De gemeente kijkt dan samen met inwoners naar de beste vorm van energie voor een wijk. Echter, voor een goede overgang hebben gemeenten meer wettelijke mogelijkheden nodig om de overgang goed en betaalbaar te laten verlopen. Om dit te realiseren zijn wijzigingen in de Omgevingswet en Gaswet nodig die, na deze wijzigingen, bijvoorbeeld een gemeente de mogelijkheid geeft de gaslevering in een wijk binnen een bepaalde tijd af te sluiten.

1.3 Relaties

Afstemming met andere (Friese) gemeenten.

Alle gemeenten in Nederland zullen een uitspraak moeten doen over welke rol zij willen innemen ten aanzien van warmtenetten. Mits zij uiteraard warmtenetten als alternatief voorzien in de gemeente.

In Friesland is onder de Friese Energie Tafel de warmtetafel georganiseerd. Met een aantal Friese gemeenten is nauw contact over de ontwikkelingen op Provinciaal en Rijksniveau waar het gaat om de naderende wetgeving en rolbepaling ten aanzien van warmtenetten. Binnen dit onderzoek willen we mogelijke samenwerkingen, zoals met de FET, verkennen.

Gemeenten moeten eind 2026 een warmteprogramma vaststellen

Eind 2026 zijn gemeenten verplicht, vanuit het Rijk, om onder de omgevingswet het warmteprogramma vast te stellen.

In een warmteprogramma beschrijft een gemeente de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Hierin staat welke wijken, buurten en dorpskernen in de komende 10 jaar van het aardgas gaan en hoe dat gebeurt.

De rolbepaling van de gemeente als het gaat om lokaal eigendom en publiek eigenaarschap van warmtenetten is een onderdeel wat beschreven wordt in het warmteprogramma.

2 Aanpak

Het proces wordt doorlopen aan de hand van de volgende stappen:

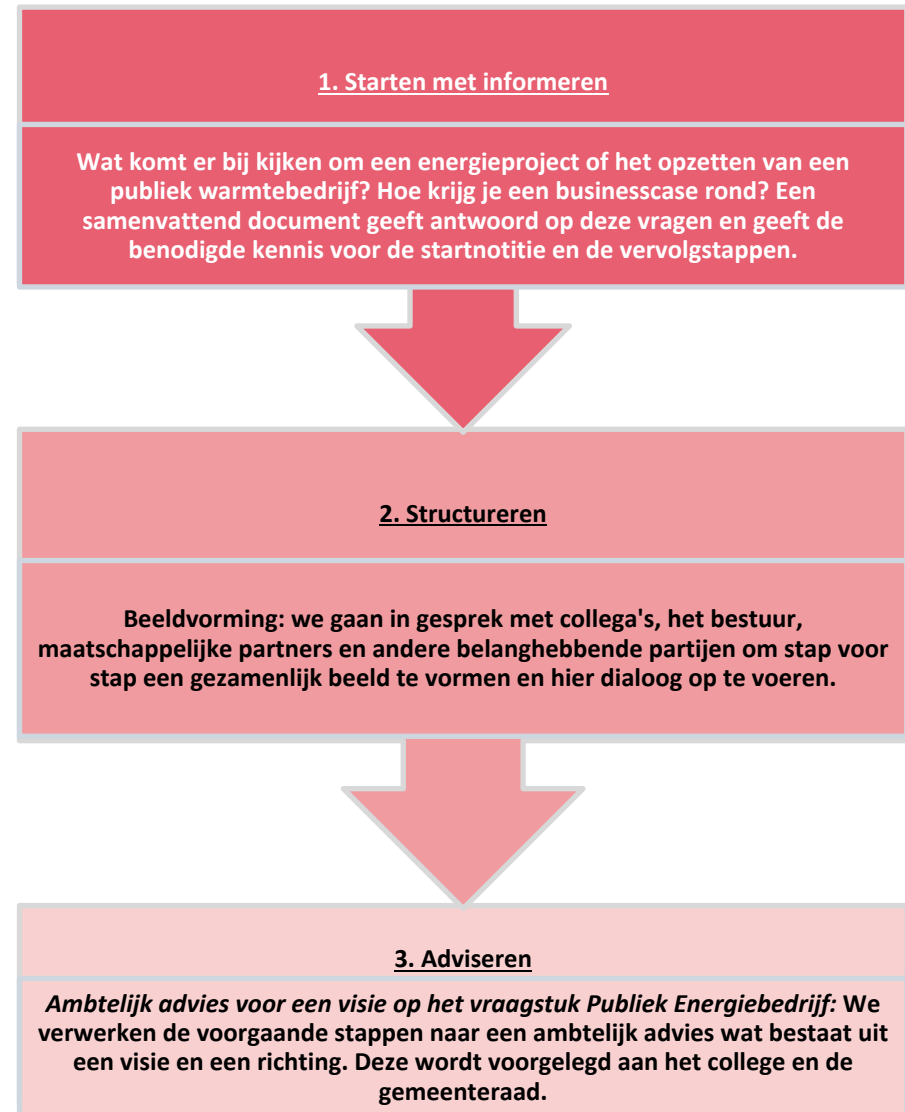
1. Starten met informeren
2. Structureren
3. Adviseren

De stappen worden gebruikt om het uitgebreide proces in kleinere delen op te knippen. Daardoor is de voortgang van het proces beter te volgen. Elke processtap wordt afgerond met één of meerdere producten.

De belangrijkste producten zijn:

- Deze Startnotitie;
- Een kennisdocument met informatie over de ontwikkeling van duurzame energie-initiatieven, uitleg over businesscases voor energie opwek en warmtenetten en praktijkvoorbeelden van organisatiemodellen;
- Een ambtelijk advies voor een visie op het vraagstuk publiek energiebedrijf.

De processtappen, bijbehorende producten en planning worden in de navolgende paragrafen toegelicht.

2.1 Informeren (Q3 2024)

Binnen de informerende fase onderzoeken we vooral het speelveld. Wat zijn de kaders en wat is er allemaal mogelijk. Een kennisdocument, terug te vinden in bijlage 5.1, geeft antwoord op deze vragen en geeft de benodigde kennis voor de opzet van deze startnotitie en de vervolgstappen.

2.1.1 Hoofdvraag

Welke rol moet, wil en kan de gemeente Heerenveen nemen in het eigenaarschap om te komen tot betrouwbare, betaalbare en duurzame energiesystemen?

Deze onderzoeksvraag is bewust breder geformuleerd dan alleen warmtenetten. We willen ook onderzoeken wat de mogelijkheden zijn van publiek eigenaarschap in andere energiesystemen. Onze focus zal in eerste instantie wel liggen op warmtenetten. Daar ligt de urgentie.

2.1.2 Deelvragen

Om de hoofdvraag te beantwoorden komen we tot een aantal deelvragen. Deze deelvragen zijn opgesplitst tussen moeten, willen en kunnen. Moeten gaat over wat wettelijk minimaal moet, willen gaat over onze visie als gemeente en kunnen gaat over de randvoorwaarden die we daaraan stellen en de (on)mogelijkheden op met name juridisch en financieel gebied.

2.1.2.1 Wat moet er minimaal?

Hier staan vragen centraal die gaan over het kaderen van het speelveld. Dan gaat het bijvoorbeeld over wat staat er in de voorgenomen wetteksten? Wat betekent dat voor de (on)mogelijkheden van een publiek energiebedrijf?

2.1.2.2 Wat willen we zelf?

Dit is in de basis de fase structureren. Hier gaan we met elkaar onderzoeken welke kant we op willen binnen het speelveld wat we onderzocht hebben.

2.1.2.3 Wat is er mogelijk en haalbaar?

Vragen onder dit thema gaan over de haalbaarheid van het organisatiemodel wat de voorkeur heeft. Hierin staan vragen centraal als lukt het financieel? Wat zijn de juridische organisatiemodellen die passen bij wat we willen, hoe gaan we hierover communiceren? E.d.

2.2 Structureren (Q4 2024)

Binnen deze stap gaan we in gesprek met het bestuur, maatschappelijke partners, belanghebbende partijen en uiteraard collega's om stap voor stap een gezamenlijk beeld te vormen waarop de dialoog gevoerd kan worden. Het is belangrijk om te benadrukken dat het om een gedachtelijn en visievorming gaat. Hierdoor komen er weer nieuwe onderzoeksvragen aan bod en worden bestaande onderzoeksvragen aangescherpt. Na meerdere sessies, zowel intern als extern en zowel ambtelijk als bestuurlijk, zullen we gezamenlijk een beeld vormen.

2.3 Adviseren (Q1 2025)

We schrijven op wat er vanuit de informerende en structurerende stappen naar voren is gekomen en gebruiken dit voor het vormen van een ambtelijk advies. Dit advies zal bestaan uit een visie c.q. gedachtelijn en een voorstel voor een richting die we op willen. Het advies zal nog geen tot in detail ingevulde oplossing zijn. Stap voor stap komen we verder in de energietransitie en dit vraagstuk is daar geen uitzondering op.

Nader in te plannen sessies met maatschappelijke partners.

3.3 Q1 2025 Adviseren

Terugkerend kernteam overleg: 2-á-3 wekelijks.
Adviseringssessie met college en directie: nader te bepalen datum in het eerste kwartaal.
Raadsvergadering: april 2025

3 Planning en communicatie

3.1 Q3 2024 Informeren

Terugkerend kernteam overleg: 2-á-3 wekelijks.
Informerende sessie(s) klankbordteam: 3 juni, 17 juni, 2 september, 9 september.
Informerende sessie college: 22 oktober
Dialoogsessie raad: 18 november
Maatschappelijke partners worden geïnformeerd over het onderzoek.

3.2 Q4 2024 Structureren

Terugkerend kernteam overleg: 2-á-3 wekelijks.
Structurerende sessie(s) klankbordteam: 7 oktober, 21 oktober en 18 november.
Informerende en structurerende sessie met college en directie: 22 oktober.
Dialoogsessie raad: 18 november.

4 Organisatie en middelen

4.1 Kernteam

De regie voor het project wordt gevoerd door medewerkers uit het programma Energie van Morgen. Voorbereiden en reflecties om zo nodig bij te sturen op werksessies en keuzes worden gedaan in samenspraak met het projectteam, bestaande uit 6 medewerkers.

- Projectleider(s) energietransitie
- Projectmedewerker energietransitie
- Projectteam: juridisch adviseur, wijkmanager, adviseur IBOR

4.2 Interne klankbordgroep

Een tot twee keer per maand worden er informatie- en structureringssessies georganiseerd, voorbereid door het projectteam. Deze sessies zijn bedoeld voor een bredere groep collega's, vanuit verschillende afdelingen. Het is gewenst dat vanuit een breed scala aan afdelingen een vertegenwoordiger aanwezig is, al deze afdelingen leveren input aan de te maken keuzes en zullen mogelijk in een latere fase impact ervaren van het 'energiebedrijf'. Daarbij valt te denken aan collega's van de afdelingen financiën, juridische zaken, integraal beheer en onderhoud van de openbare ruimte, ruimtelijke ontwikkeling, communicatie e.d.

4.3 Kennis en expertise

Voor voldoende kennis en expertise wordt een extern adviesbureau ingehuurd. Het adviesbureau brengt inhoudelijke kennis en expertise in en begeleidt samen met de gemeentelijke projectleider de verschillende bijeenkomsten.

De gemeentelijke projectleider voert de regie op het onderzoek.

5 Bijlage(n)

Bijlage I: Kennisdocument

Contactgegevens

Gemeente Heerenveen
Postbus 15000
8440 GA Heerenveen

gemeente@heerenveen.nl
www.heerenveen.nl

tel. 14 0513

Foto's: Beeldbank